

PROGRAM WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY

OGÓLNOKSZTAŁCĄCEJ
SZKOŁY MUZYCZNEJ I i II STOPNIA
im. K. Lipińskiego w Lublinie

NA LATA SZKOLNE 2019/2020 - 2021/2022

*„W wychowaniu chodzi o to, ażeby człowiek
stawał się coraz bardziej człowiekiem – o to, ażeby
bardziej był, a nie tylko więcej miałby, aby więc
poprzez wszystko, co ma, co posiada, umiał bardziej
i pełniej być człowiekiem, to znaczy, ażeby również
umiał bardziej być nie tylko z drugimi, ale i dla
drugich (...).”*

Jan Paweł II

(przemówienie w UNESCO 02.06.1980 r.)

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	2
II. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU	3
III. ZAŁOŻENIA OGÓLNE PROGRAMU.....	5
IV. WIZJA I MISJA SZKOŁY	6
V. ZADANIA I ZAKRESY ODPOWIEDZIALNOŚCI	7
VI. WSPÓŁPRACA RODZICÓW I SZKOŁY W ZAKRESIE DZIAŁALNOŚCI WYCHOWAWCZEJ i PROFILAKTYCZNEJ	10
VII. DIAGNOZA OBSZARÓW PROBLEMOWYCH.....	11
VIII. ZADANIA I CELE WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNE SZKOŁY.....	15
IX. SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNYCH.....	29
X. EFEKT DZIAŁAŃ WYCHOWAWCZYCH – SYLWETKA ABSOLWENTA.....	31
XI. EWALUACJA	33

I. WPROWADZENIE

Działalność wychowawcza w szkole polega na prowadzeniu działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganie ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, intelektualnej, emocjonalnej, społecznej i duchowej

Zgodnie z założeniami psychologii humanistycznej WYCHOWANIE to proces wspomaganie wychowanka w rozwoju, ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości we wszystkich tych sferach.

Tak rozumiany kontakt wychowawczy zdaniem Z. Gasia (2003):

- angażuje dwie osoby, dwa podmioty: wychowawcę (np. szkołę, rodzica, nauczyciela, duszpasterza, starszego kolegę) oraz wychowanka,
- pozostające w osobowej relacji (tzn. wzajemnie traktujących siebie podmiotowo),
- współdziałające w osiąganiu celów wychowawczych (gdzie wychowawca jest odpowiedzialny za formułowanie celów i tworzenie warunków do ich realizacji, zaś wychowanek jest odpowiedzialny za korzystanie z warunków do rozwoju i osiąganie celów wychowawczych).

Wychowanie powinno być wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży. (art. 1 pkt 3 ustawy Prawo Oświatowe)

Profilaktyka szkolna będzie zatem procesem wspomagania człowieka w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, a także ograniczaniem i likwidowaniem czynników, które zaburzają zdrowy styl życia.

Istotą profilaktyki w szkole muzycznej będzie reagowanie na zagrożenia i problemy oraz przygotowanie młodych uzdolnionych ludzi do podejmowania słuszných wyborów, informowanie o zagrożeniach, jakie niesie ze sobą poszukiwanie łatwego i bezstresowego życia, pokazywanie alternatywnych dróg wyboru.

Wszystkie działania profilaktyczne będą miały na celu wyposażenie młodego wrażliwego człowieka w umiejętności budowania dobrych relacji i pozytywnych więzi opartych na skutecznej komunikacji. Poza tym nieodzownym elementem oddziaływań jest poznanie sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, stresowych i konfliktowych, wyrażania swoich potrzeb, emocji i opinii. Działania profilaktyczne wspierają pracę nad harmonijnym rozwojem osobowości i zdrowym stylem życia.

II. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU

1. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., weszła w życie 17 października 1997 r. (Dz. U. 1997 r. Nr 78 poz. 483).
2. Konwencja o Prawach Dziecka (Dz. U. z 1991r. nr 120, poz. 526 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo Oświatowe (Dz.U. z 2019 r., poz. 1148).
4. Ustawa Karta Nauczyciela z 26 stycznia 1982 r. (Dz. U z 2018 r. poz. 967, z późn. zm.)
5. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 września 2017 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1793).
6. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 lipca 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1247).

7. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa narodowego z dnia 26 marca 2019 r., w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 607).
8. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2017 r. w sprawie typów szkół artystycznych publicznych i niepublicznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2485)
9. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 05 listopada 2014 r., w sprawie ramowych statutów publicznych szkół i placówek artystycznych (Dz. U. 2014 r., poz. 1646).
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 stycznia 2018 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii. (Dz. U. z 2018 r., poz. 214).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 sierpnia 2017 r., w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r., poz. 1591 z późn. zm.).

Dokumenty szkolne

Statut OSM I i II Stopnia im. K. Lipińskiego w Lublinie.

Przepisy pozaświatowe

1. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1878.).
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r., poz. 969).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2019.0.1507.).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r., poz. 2137).
5. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 852).
6. Ustawa z 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U.2019.638).
7. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r., o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2019 r. poz. 730)

8. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r., w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).

III. ZAŁOŻENIA OGÓLNE PROGRAMU

Wychowanie młodego pokolenia jest zadaniem rodziny i szkoły, która w swojej działalności musi uwzględniać wolę rodziców, ale także i państwa, do którego obowiązków należy stwarzanie właściwych warunków wychowania.

Rodzice posiadają pierwotne i największe prawa wychowawcze w stosunku do swoich dzieci. Nauczyciele, uczniowie i rodzice oraz dyrekcja szkoły są dla siebie partnerami w codziennym realizowaniu nadrzędnego celu jakim jest wszechstronny rozwój ucznia. Wychowanie jest procesem, który odbywa się w każdym momencie życia dziecka. Zadaniem szkoły jest wychowywanie dzieci i młodzieży do wartości oraz pomoc w wyzwalaaniu potencjału artystycznego uczniów.

Główne założenia:

1. Działalność wychowawczo-profilaktyczna OSM I i II stopnia w Lublinie jest procesem jednolitym i spójnym zintegrowanym z nauczaniem. Działalność ta jest realizowana przez wszystkich nauczycieli w trakcie wszystkich zajęć: edukacyjnych, muzycznych, pozalekcyjnych i pozaszkolnych.
2. Program wychowawczo-profilaktyczny jest spójny ze Statutem Szkoły oraz podstawą programową. Określa on ogólne cele i sposoby ich realizacji.
3. W oparciu o Program wychowawczo-profilaktyczny nauczyciele wychowawcy opracowują plany oddziaływań wychowawczo-profilaktycznych dla konkretnej klasy z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych uczniów i problemów występujących w danej klasie.
4. Treści wychowawcze są adekwatne do potrzeb rozwojowych ucznia i zgodne z wolą rodziców.
5. Oddziaływaniami wychowawczo-profilaktycznymi objęci są wszyscy uczniowie OSM I i II stopnia, realizują je wszyscy nauczyciele we współpracy z rodzicami i samorządem uczniowskim.

IV. WIZJA I MISJA SZKOŁY

Misją Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II st. im. K. Lipińskiego w Lublinie jest odkrywanie i wspieranie wybitnie utalentowanych dzieci i młodzieży w rozwoju osobowym i artystycznym poprzez tworzenie właściwej atmosfery i warunków kształcenia uczniów obdarzonych szczególną inteligencją muzyczną i wrażliwością na piękno. Przygotowujemy naszych wychowanków do wymagającej roli wykonawców, kompozytorów i krytyków utworów muzycznych oraz świadomych odbiorców dzieł muzycznych i wytworów szeroko pojętej sztuki.

Wszelkie działania edukacyjne i pedagogiczne podejmowane w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. K. Lipińskiego w Lublinie, uwzględniające potrzeby i dobro każdego ucznia, za główny cel stawiają doprowadzenie ucznia do osiągnięcia pełni rozwoju osobowego poprzez wychowanie przez sztukę. Kształcenie postaw wychowanków odbywa się w duchu poszanowania ogólnoludzkich i uniwersalnych wartości, mając w perspektywie wszechstronny rozwój ucznia na płaszczyznach: artystycznej, intelektualnej, fizycznej, emocjonalnej, duchowej i społecznej.

Nauczyciele i wychowawcy kładą „nacisk na kształtowanie jednostek twórczych, kreatywnych i zdolnych do sterowania własnym kształceniem zarówno w rzeczywistości szkolnej, jak i poza nią. W procesie tym ważne staje się rozwijanie osobowych cech wychowanka – w związku z tym wychowawca musi pomóc dzieciom i młodzieży rozwinąć zdolności umożliwiające rozumienie przez nich otaczającego ich świata na drodze samorefleksji dotyczącej zasadności własnych zachowań oraz rozwinięcia umiejętności komunikacyjnych, które umożliwią dialog z innymi i z samym sobą” (Konopczyński i in., 2017).

Zapewniając zróżnicowaną ofertę edukacyjną realizowaną najnowocześniejszymi metodami pracy dydaktyczno-wychowawczej, pragniemy stworzyć możliwości kształcenia się w zakresie przedmiotów muzycznych i ogólnokształcących każdemu wychowankowi w najbardziej dla niego optymalny sposób, przy jednoczesnym rozwijaniu jego indywidualnego potencjału twórczego oraz wdrażaniu go do pełnowartościowego życia we współczesnym świecie. Zaangażowanie kompetentnej, wysoko wykwalifikowanej kadry nauczycieli i wychowawców, przy czynnym wsparciu rodziców uczniów, ma na celu ukształtowanie jednostki wszechstronnie wykształconej, o wyraźnej indywidualności, krytycznej, asertywnej, tolerancyjnej, uwzględniającej ogólnoludzki system wartości, umiejącej nie tylko odnaleźć się w złożonym kontekście kulturowo-społecznym, lecz również potrafiącej służyć ogółowi

społeczeństwa poprzez szerzenie kultury muzycznej w środowiskach lokalnych i na arenie międzynarodowej.

Działalność wychowawczo-profilaktyczna OSM I i II stopnia obejmuje w szczególności:

- 1) tworzenie warunków do efektywnego uczenia się, rozwoju kreatywności i zainteresowań uczniów,
- 2) współpracę z rodzicami lub opiekunami uczniów w celu budowania postawy prozdrowotnej i zdrowego stylu życia;
- 3) kształtowanie hierarchii systemu wartości,
- 4) kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole, budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli, także nauczycieli, i rodziców lub opiekunów, w tym wzmacnianie więzi z rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami;
- 5) doskonalenie umiejętności nauczycieli i wychowawców w zakresie budowania podmiotowych relacji z uczniami oraz ich rodzicami lub opiekunami oraz warsztatowej pracy z grupą uczniów;
- 6) wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców oraz rodziców lub opiekunów;
- 7) wspieranie edukacji rówieśniczej i programów rówieśniczych mających na celu modelowanie postaw prozdrowotnych i prospołecznych.

V. ZADANIA I ZAKRESY ODPOWIEDZIALNOŚCI

1. DYREKTOR SZKOŁY:

- a) tworzy warunki do prowadzenia efektywnej pracy wychowawczej i aktywności nauczycieli, uczniów i rodziców;
- b) wspiera nauczycieli i uczniów;
- c) buduje w szkole klimat współpracy i zaufania;
- d) umożliwia nauczycielom, rodzicom i uczniom realny wpływ na jakość pracy wychowawczej i artystycznej;
- e) tworzy warunki do rozwijania umiejętności wychowawczych nauczycieli.

2. PSYCHOLOG / PEDAGOG SZKOLNY:

- a) prowadzi badania i działania diagnostyczne uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia przyczyn niepowodzeń edukacyjnych oraz wspierania mocnych stron uczniów;

- b) diagnozuje sytuację wychowawczą w szkole lub placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych oraz wspierania rozwoju uczniów;
- c) udziela pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb;
- d) podejmuje działania z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- e) minimalizuje skutki zaburzeń rozwojowych, zapobiega zaburzeniom zachowania oraz inicjuje różne formy pomocy w środowisku szkolnym i pozaszkolnym uczniów;
- f) inicjuje i prowadzi działania mediacyjne i interwencyjne w sytuacjach kryzysowych;
- g) wspiera rodziców i nauczycieli w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów;
- h) wspiera nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

3. LOGOPEDA SZKOLNY

- a) diagnozuje logopedycznie, w tym prowadzi badania przesiewowe w celu ustalenia stanu mowy uczniów;
- b) prowadzi zajęcia logopedyczne oraz porady i konsultacje dla uczniów i rodziców w zakresie stymulacji rozwoju mowy uczniów i eliminowania jej zaburzeń;
- c) podejmuje działania profilaktyczne zapobiegające powstawaniu zaburzeń komunikacji językowej we współpracy z rodzicami uczniów;
- d) wspiera nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

4. WYCHOWAWCA KLASY:

- a) każdy wychowawca w oparciu o Program Wychowawczo-Profilaktyczny szkoły tworzy własny – plan pracy wychowawczej klasy (konkretne działania, terminy, tematyka godzin wychowawczych);
- b) ukazuje uczniom jasne normy postępowania (opracowuje kodeks zachowania się uczniów), pozytywnie motywuje klasę, wskazuje autorytety i właściwe postawy moralne;
- c) integruje zespół klasowy i dba o wytworzenie właściwej atmosfery w klasie;
- d) poznaje zainteresowania, zdolności i potrzeby uczniów oraz dba o ich rozwój;
- e) jest uwrażliwiony na uczniów potrzebujących pomocy psychologiczno-pedagogicznej;

- f) w przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną informuje o tym dyrektora szkoły oraz rodziców;
- g) czuwa nad postępami w nauce i frekwencją uczniów;
- h) organizuje imprezy klasowe i wycieczki;
- i) tworzy wśród uczniów atmosferę sprzyjającą koleżeństwu i przyjaźni;
- j) regularnie spotyka się z rodzicami uczniów;
- k) integruje rodziców i uczniów angażując ich do wspólnej pracy na rzecz klasy i szkoły;
- l) koordynuje działania wychowawcze nauczycieli uczących w klasie;
- m) pozyskuje od nauczycieli zajęć edukacyjnych informacje o funkcjonowaniu ucznia w klasie szkolnej, jego sukcesach i porażkach;
- n) dostosowuje wymagania do potrzeb i możliwości ucznia oraz wspiera rodzica w procesie wychowawczym.

5. ZESPÓŁ WYCHOWAWCZY:

- a) diagnozuje sytuację wychowawczą szkoły;
- b) planuje doskonalenie zadań wychowawczych;
- c) koordynuje pracę wychowawczą szkoły;
- d) wzajemnie wspiera się w pracy wychowawczej poprzez wymianę doświadczeń oraz wspólne rozwiązywanie problemów.

6. NAUCZYCIEL PRZEDMIOTÓW ARTYSTYCZNYCH, PRZEDMIOTÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH ORAZ INNI PRACOWNICY SZKOŁY

- a) realizuje treści wychowawcze wynikające z podstaw programowych poszczególnych zajęć oraz wprowadza do swego przedmiotu elementy programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły;
- b) w swojej pracy wychowawczej uwzględnia specyfikę pracy z uczniem uzdolnionym muzycznie oraz uczniem ze SPE;
- c) kształtuje wrażliwości na świat, ludzi oraz sztukę w oparciu o wartości moralne;
- d) rozwija wyobraźnię i wrażliwość uczniów przez czynne uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych: spektaklach, panelach dyskusyjnych, koncertach itp., wpływając na jego wrażliwość artystyczną oraz kształtując jego świadomość muzyczną;
- e) umacnia w uczniach poczucie własnej wartości i własnych możliwości twórczych;
- f) inspirują działania zespołowe uczniów;

- g) pogłębiają zainteresowania uczniów i zachęcają ich do samodzielnego interpretowania sztuki – uwrażliwiają na piękno;
- h) odsłaniają różne funkcje sztuki – poznawczej, estetycznej, religijnej;
- i) ściśle współdziałają z wychowawcami klas;
- j) są uwrażliwieni na uczniów potrzebujących pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wszyscy nauczyciele w trakcie bieżącej pracy z uczniem udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – dostosowując formy i metody pracy do ich możliwości;
- k) współpracują z rodzicami i włączają ich w sprawy życia klasy i szkoły;
- l) każdy pracownik szkoły jest zobowiązany do stosownego reagowania na dostrzeżone dobro i zło w zachowaniu ucznia.

VI. WSPÓŁPRACA RODZICÓW I SZKOŁY W ZAKRESIE DZIAŁALNOŚCI WYCHOWAWCZEJ I PROFILAKTYCZNEJ

Działania wychowawczo-profilaktyczne szkoły są zgodne z wolą i przekonaniem rodziców i odbywają się w duchu poszanowania godności osobistej, tolerancji i zrozumienia.

Rodzice muszą być przekonani o tym, że to właśnie oni decydują o wychowaniu swoich dzieci, a nauczycieli postrzegają jako tych, którzy im w tym procesie pomagają.

Współpraca ta opiera się na:

- a) zasadzie partnerstwa, wzajemnym zrozumieniu i zaufaniu;
- b) znajomości i akceptacji przez rodziców programów, regulaminów i innych dokumentów szkolnych;
- c) możliwości wyrażania opinii na temat programów, przedstawiania wniosków i uwag odnoszących się do pracy wychowawczej;
- d) współpracy z nauczycielami i wychowawcami w realizacji zadań wychowawczych szkoły;
- e) wspieraniu przez szkołę wychowawczych wysiłków rodziców poprzez proces pedagogizacji, profilaktyki trudności wychowawczych;
- f) uzgadnianiu systemów reagowania na łamanie przez uczniów dyscypliny, nieprzestrzeganie regulaminów szkolnych;
- g) współdziałaniu w zakresie zapobiegania narkomanii, alkoholizmowi, przestępczości nieletnich;

- h) umożliwieniu rodzicom kontaktu ze szkołą: zebrania, konsultacje, kontakty indywidualne z nauczycielami i wychowawcami;
- i) włączaniu rodziców do opieki nad dziećmi podczas wycieczek, dyskotek itp.;
- j) zgłaszaniu i podejmowaniu przez rodziców inicjatyw w zakresie organizacji świąt, uroczystości, imprez szkolnych i klasowych;
- k) ustalaniu zakresu i form pomocy finansowej rodziców dla szkoły (pomoc materialna dla dzieci z najbiedniejszych rodzin, dofinansowywanie konkursów i imprez, nagrody rzeczowe, zakup książek, materiałów dydaktycznych, dofinansowywanie udziału uczniów w przesłuchaniach, konkursach i festiwalach);
- l) współdziałaniu w zakresie kształtowania pozytywnego wizerunku szkoły w środowisku;
- m) wspólnym wspieraniu uczniów w dążeniu do sukcesu na polu artystycznym i edukacyjnym.

VII. DIAGNOZA OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

Stworzenie Szkolnego Programu wychowawczo-profilaktycznego wymaga określenia obszarów problemowych i dostosowania do nich konkretnych, zaplanowanych działań.

Podstawą do sformułowania celów, zadań były:

- a) wnioski z analizy dokumentów szkolnych – dzienników klasowych, dziennika psychologa, klasowych zeszytów uwag;
- b) rozmowy z rodzicami na konsultacjach psychologiczno-pedagogicznych;
- c) analiza najczęściej występujących problemów i trudności w ubiegłych latach szkolnych;
- d) obserwacja własna sytuacji wychowawczej szkoły dokonana przez psychologa szkolnego;
- e) informacje z rozmów z uczniami;
- f) relacja wychowawców klas i nauczycieli na temat aktualnych problemów wychowawczych i sytuacji kryzysowych (interwencje, bieżące rozmowy);
- g) diagnoza potrzeb wychowawczo-profilaktycznych dokonana na podstawie przeprowadzonych ankiet dla uczniów, nauczycieli i rodziców (czerwiec 2019 r.) r. Opis oraz analiza wyników diagnozy zawarta jest w odrębnych raportach, które stanowią załącznik do niniejszego Programu.
- h) rozmowy fokusowe z uczniami (wrzesień 2019 r.)

Głównym celem przeprowadzanych rozmów, obserwacji i ankiet była diagnoza problemów występujących w społeczności szkolnej oraz zebranie informacji dotyczących potrzeb w zakresie dostosowania działań wychowawczych i profilaktycznych do występujących problemów.

Po analizie zebranych informacji doszliśmy do następujących wniosków:

- a) Zdecydowana większość uczniów czuje się w szkole bezpiecznie, również rodzice spostrzegają szkołę jako bezpieczną i raczej przyjazną uczniom. W dalszym ciągu jednak należy podejmować różne działania zmierzające do zwiększenia i utrzymania poczucia bezpieczeństwa zarówno fizycznego jak i psychicznego uczniów.
- b) Uczniowie naszej szkoły w większym stopniu podatni są na stres i treść wynikające ze specyfiki kształcenia muzycznego (liczne koncerty, konkursy, przesłuchania, przeglądy i wystąpienia), ważną zatem umiejętnością zarówno w opinii uczniów, rodziców i nauczycieli jest nauka radzenia sobie z napięciem wynikającym z sytuacji ekspozycji społecznej oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom emocjonalnym powstającym w wyniku nagromadzenia się lęków i nieumiejętnego radzenia sobie z emocjami.
- c) Specyfika kształcenia muzycznego w OSM I i II stopnia zakłada większą ilość czasu spędzonego na obowiązkach wynikających z wymagań szkolnych, dlatego tak ważne wydaje się kształtowanie umiejętności u uczniów organizacji czasu pracy, nauki i czasu wolnego, motywowanie ich do zwiększonego wysiłku w ćwiczeniu gry na instrumencie oraz wsparcie uczniów w zakresie dostarczenia im odpowiednich narzędzi pod postacią efektywnych technik uczenia się.
- d) Uczniowie deklarują potrzebę poszerzenia swoich umiejętności w zakresie budowania satysfakcjonujących relacji, rozwiązywania konfliktów rówieśniczych oraz radzenia sobie z agresją psychiczną ze strony zarówno kolegów, koleżanek, jak i dorosłych.
- e) Zarówno uczniowie jak ich rodzice i nauczyciele zauważają potrzebę wspierania uczniów w zakresie wzmacniania ich kompetencji interpersonalnych i społecznych. Ważny wydaje się również obszar rozwoju osobistego – budowania poczucia własnej wartości i adekwatnej samooceny uczniów.
- f) Uczniowie są świadomi konsekwencji dla zdrowia fizycznego i psychicznego jakie niesie ze sobą uzależnienie od narkotyków i używek, jednak zasadne wydaje się w dalszym ciągu kształtowanie w uczniach wagi konieczności

zdrowego stylu życia. Ważne wydaje się poruszenie tematu szkodliwości palenia e-papierosów.

- g) Dynamicznie rozwijająca się technika wiąże się z nowym typem uzależnień, dlatego ważne w planowaniu działań profilaktycznych wydaje się zwrócenie szczególnej uwagi na uzależnienia od różnego rodzaju media (telewizja, Internet, gry, telefony, social media) oraz zagadnienie bezpieczeństwa w Internecie.

W oparciu o wnioski z diagnozy oraz przeprowadzone rozmowy z uczniami podczas godzin wychowawczych (wrzesień 2019 r.) określone zostały czynniki chroniące i czynniki ryzyka.

Czynniki chroniące to cechy, sytuacje, warunki i wydarzenia życiowe, które zmniejszają prawdopodobieństwo wystąpienia problemów i zaburzeń.

Czynniki chroniące indywidualne:

- wysoka inteligencja, zdolność uczenia się, ciekawość poznawcza
- uzdolnienia muzyczne, kreatywność i twórczość uczniów,
- posiadanie planów i celów życiowych,
- dobre zdolności adaptacyjne,
- poczucie odpowiedzialności i samodzielności,
- poczucie własnej wartości, wiara we własne możliwości,
- umiejętności społeczne (porozumiewanie się z innymi w sytuacjach konfliktowych, rozwiązywanie problemów, asertywność, poczucie własnej skuteczności).

Czynniki chroniące rodzinne:

- silna więź z rodzicami,
- zaangażowanie rodziców w kształcenie muzyczne dziecka,
- poczucie wsparcia ze strony rodziców w rozwiązywaniu trudności.

Czynniki chroniące związane ze szkołą:

- poczucie przynależności do szkoły, silna więź ze szkołą
- pozytywny klimat szkoły i wsparcie nauczycieli
- poczucie bezpieczeństwa
- okazje do przeżycia sukcesu muzycznego i nie tylko oraz wsparcie przy rozpoznawaniu własnych zdolności,
- jasny i spójny system norm obowiązujących całą szkołę: uczniów i egzekwujących je nauczycieli,

- jednolitość oddziaływań wychowawczych wszystkich nauczycieli i pracowników szkoły.

Czynniki chroniące rówieśnicze:

- przynależność do pozytywnej grupy rówieśniczej (rówieśnicy akceptujący o podobnych zainteresowaniach i celach życiowych).

Czynniki ryzyka to cechy osobowe, sytuacje, warunki i wydarzenia życiowe potencjalnie wpływające na pojawienie się problemów w obszarze zdrowia psychicznego, zwiększające prawdopodobieństwo ich wystąpienia.

Indywidualne czynniki ryzyka:

- brak wiary we własne możliwości,
- brak odporności na wysiłek i stres,
- trudności w radzeniu sobie z tremą,
- nadmierna wrażliwość emocjonalna, podatność na depresję,
- deficyty rozwojowe: nadpobudliwość, słaba odporność na frustrację, niedojrzałość emocjonalna i społeczna, słaba kontrola wewnętrzna.

Rodzinne czynniki ryzyka:

- brak więzi z rodzicami,
- brak prawidłowej struktury rodziny,
- konflikty rodzinne z udziałem dziecka,
- nieprawidłowa realizacja ról rodzicielskich (słaby nadzór nad dzieckiem, małe zaangażowanie rodziców w aktywność dziecka, surowa dyscyplina w domu lub brak dyscypliny; niekonsekwencja wychowawcza),
- przyzwalające postawy rodziców wobec różnych zachowań problemowych dzieci.

Czynniki ryzyka związane ze szkołą:

- obciążenie obowiązkami, stres szkolny,
- niepowodzenia w nauce,
- negatywny stosunek do szkoły i obowiązków szkolnych,
- problemy z zachowaniem w szkole.

Czynniki związane z rówieśnikami

- obserwowanie u rówieśników aprobaty dla używania e-papierosów,
- odrzucenie przez rówieśników,

- nieodpowiednie relacje rówieśnicze.

Czynniki środowiskowe:

- duża dostępność do e-papierosów i innych środków,
- niski status społeczno-ekonomiczny,
- szkodliwe wpływy środków masowego przekazu,
- nadmierne korzystanie z Internetu, komputera, telefonu,

VIII. ZADANIA I CELE WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNE SZKOŁY

Za cel główny wychowania przyjmujemy wychowanie człowieka zdolnego do twórczego rozwiązywania problemów i życia zgodnego z zasadami etyczno-moralnymi, świadomego odbiorcę i twórcę sztuki, wrażliwego na piękno oraz człowieka o dojrzałej osobowości artystycznej.

Zakładany przez nas cel wszechstronnego rozwoju ucznia realizowany będzie we wszystkich aspektach: intelektualnym, społecznym, emocjonalnym, duchowym i fizycznym, a sam uczeń i jego potrzeby będą traktowane podmiotowo.

Główne zadania, jakie stawiamy sobie w realizacji naszego programu zmierzają do tego, aby:

- a) podstawą wszystkich działań wychowawczych był uczeń, jego potrzeby i rozwój artystyczny;
- b) nasze zabiegi wychowawcze i profilaktyczne pomagały uczniom w osiągnięciu dojrzałości osobowej, rodzinnej i artystycznej;
- c) proces wychowania był procesem ciągłym opartym na wartościach.

Nauczyciele w swojej pracy wychowawczej wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, powinni zmierzać do tego, aby uczniowie w szczególności:

- a) znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego i artystycznego zwłaszcza poprzez szerokie wykorzystanie wartości estetycznych i artystycznych muzyki;
- b) rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie; rozwijali w sobie zapał do rozwijania pasji, talentów i zdolności muzycznych oraz czerpali radość i przyjemność z czynnego i biernego obcowania z muzyką;

- c) kształtowali w sobie systematyczność, odpowiedzialność, profesjonalizm w osiąganiu sukcesów oraz potrafili przezwyciężać trudności i niepowodzenia;
- d) poszukiwali, odkrywali, dążyli na drodze rzetelnej pracy do osiągania wielkich celów życiowych, sukcesów artystycznych i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie;
- e) mieli poczucie tożsamości narodowej, byli przywiązani do historii i tradycji narodowych oraz podejmowali działania na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym angażowali się w wolontariat;
- f) pogłębiali i umacniali postawę patriotyzmu i wartości demokratyczne oraz byli przygotowani do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym;
- g) mieli świadomość życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów, jak i całej edukacji w danym etapie; widzieli sensowność systematycznej pracy nad rozwojem swoich zdolności oraz byli świadomi wpływu kształcenia artystycznego na całokształt rozwoju;
- h) stawali się coraz bardziej samodzielni w dążeniu do dobra w jego wymiarze indywidualnym i społecznym, godząc umiejętnie dążenie do dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialność za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolność własną z wolnością innych;
- i) uczyli się szacunku dla dobra wspólnego jako postawy życia społecznego, kształtowali w sobie umiejętność współpracy zarówno w życiu osobistym jak i artystycznym oraz przygotowywali się do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej i w państwie,
- j) przygotowywali się do rozpoznawania wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości oraz mieli możliwość doskonalenia się jako osoba, ale również jako artysta;
- k) kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów, świadomych odbiorców i twórców sztuki;
- l) posiadali umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji oraz wykazywali zdolność krytycznej oceny pozyskanej wiedzy.

Reasumując, celem pracy wychowawczo-profilaktycznej w OSM I i II Stopnia w Lublinie jest:

1. Wsparcie wszechstronnego rozwoju osobowego i artystycznego ucznia zwłaszcza poprzez szerokie wykorzystanie wartości estetycznych i artystycznych muzyki, wychowanie przez wartości i muzykę, wspomaganie ucznia w rozwoju jego zainteresowań i zdolności muzycznych.

2. Wszechstronna pomoc uczniom w osiągnięciu dojrzałej osobowości artysty-muzyka.
3. Wspomaganie procesu kształtowania się osobowości dojrzałej i odpowiedzialnej, wrażliwej, tolerancyjnej i otwartej na innych ludzi i sztukę.
4. Kształcenie w uczniach otwartości, tolerancji i empatycznego podejścia do innych.
5. Kształtowanie prawidłowej postawy obywatelskiej, poszanowania dla prawa i zasad współżycia społecznego.
6. Wspomaganie działalności wychowawczej rodziców i prawnych opiekunów.
7. Wzmacnianie czynników chroniących i osłabianie czynników ryzyka.

<i>OBSZAR: KULTURA – wartości, normy i wzory zachowań</i>			
<i>L.P</i>	<i>Cele i zadania szczegółowe</i>	<i>Sposoby i formy realizacji</i>	<i>Odpowiedzialni</i>
1.	Rozwój zdolności i zainteresowań artystycznych uczniów. Pomoc w odkrywaniu własnych możliwości, predyspozycji i talentów.	Przygotowywanie uczniów do konkursów, olimpiad, przesłuchań, koncertów itp. Uczestnictwo w warsztatach, przeglądach, itp. Uczestnictwo w imprezach kulturalnych. Spotkania z twórcami sztuki. Projekty edukacyjne. Indywidualne lekcje muzyki, zajęcia przedmiotowe, spotkania z psychologiem, doradcą zawodowym, animatorami kultury i absolwentami OSM. Kółka zainteresowań.	Dyrekcja, nauczyciele, wychowawcy, psycholog, pedagog
2.	Kształtowanie wrażliwości estetycznej poprzez kontakt z dziełami i wytworami kultury i sztuki oraz aktywne uczestnictwo w procesie kreowania kultury i sztuki.	Uczestnictwo w imprezach kulturalnych, spektaklach i koncertach oraz ich organizacja. Realizacja podstawy programowej przedmiotów ogólnokształcących i muzycznych.	Nauczyciele, wychowawcy
3.	Pomoc uczniom w poznawaniu samych siebie, odkrywaniu własnej indywidualności i tożsamości. Kształtowanie poczucia własnej wartości i godności.	Warsztaty i spotkania z psychologiem, zajęcia z wychowawcą.	Wychowawca, psycholog, pedagog
4.	Kształtowanie umiejętności określenia własnego systemu wartości. Wybór i urzeczywistnienie wartości służących osobistemu rozwojowi.	Zajęcia z wychowawcą, spotkania z psychologiem, lekcje religii i etyki.	Wychowawca, psycholog, pedagog, nauczyciele katechezy i etyki

5.	Kształtowanie kreatywnej postawy wobec siebie i otaczającej rzeczywistości. Rozwój twórczego myślenia.	Realizacja podstawy programowej przedmiotów ogólnokształcących i muzycznych. Zajęcia z wychowawcą, warsztaty twórczego myślenia.	Nauczyciele, wychowawcy, psycholog, pedagog, pracownicy PPP
6.	Kształtowanie umiejętności wyznaczania celów życiowych i podejmowania decyzji. Dostarczanie wiedzy i pomoc w planowaniu rozwoju i kariery.	Zajęcia z wychowawcą, psychologiem, doradcą zawodowym, spotkania z absolwentami OSM.	Dyrekcja, psycholog, pedagog, wychowawca, nauczyciele, doradca zawodowy z PPP
7.	Kształtowanie umiejętności autoprezentacji siebie i swoich zdolności.	Uczestnictwo w przesłuchaniach, przeglądach, koncertach, itp. Warsztaty psychologiczne, instrumentalne. Realizacja podstawy programowej przedmiotów ogólnokształcących i muzycznych.	Nauczyciele, psycholog, pedagog, wychowawcy
8.	Kształtowanie i rozwijanie postaw prospołecznych i obywatelskich w duchu poszanowania wartości.	Realizacja podstawy programowej przedmiotów ogólnokształcących i muzycznych. Przygotowywanie i uczestnictwo w akademiach szkolnych. Organizowanie i uczestnictwo w akcjach charytatywnych.	Wychowawcy, psycholog, pedagog, nauczyciele
9.	Rozwijanie szacunku dla tradycji, kultury i dorobku własnego kraju oraz innych narodów. Kształtowanie uczuć i postaw patriotycznych.	Uczestnictwo w świętach szkolnych oraz uroczystościach patriotycznych. Realizacja podstawy programowej historii, języka polskiego i języków obcych, WOS. Uczestnictwo w wymianie międzynarodowej. Odwiedzanie miejsc pamięci narodowej.	Dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele

10.	Uwrażliwienie na kwestie moralne dotyczące mówienia prawdy, sprawiedliwego traktowania itp.	Realizacja podstawy programowej etyki i katechezy. Zajęcia z wychowawcą, psychologiem, interwencje wychowawcze.	Nauczyciele, wychowawcy, psycholog, pedagog
11.	Kształtowanie i rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia i ciekawości poznawczej.	Realizacja podstawy programowych przedmiotów ogólnokształcących i muzycznych. Udział w debatach szkolnych i konkursach przedmiotowych. Kółka zainteresowań.	Nauczyciele
12.	Wyrównywanie szans edukacyjnych. Praca z uczniem z SPE.	Dostosowanie metod i form pracy z uczniem do jego możliwości i potrzeb psychofizycznych w trakcie bieżącej pracy. Niwelowanie trudności poprzez dodatkowe zajęcia z logopedą, psychologiem.	Dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog, logopeda
13.	Promowanie kultury słowa i zachowania w różnych sytuacjach społecznych.	Zajęcia z wychowawcą, psychologiem. Udział w tworzonych przez szkołę sytuacjach społecznych (koncerty, wyjścia, wycieczki, imprezy, itp.).	Wychowawcy, nauczyciele

<i>OBSZAR: ZDROWIE – edukacja prozdrowotna</i>			
	<i>Cele i zadania szczegółowe</i>	<i>Sposoby i formy realizacji</i>	<i>Odpowiedzialni</i>
1.	Zapoznanie z zasadami dbałości o zdrowie i higienę. Kształtowanie odpowiedzialności za własne zdrowie.	Zajęcia z wychowawcą, pogadanki z pielęgniarką szkolną, zapoznanie z procedurami zachowania, regulaminami bhp itp. Realizacja podstawy programowych przedmiotów przyrodniczych i biologii. Zajęcia chóru oraz spotkania z logopedą z zakresu emisji głosu.	Wychowawcy, pielęgniarka szkolna, logopeda, nauczyciele chóru
2.	Zapoznanie z zasadami zdrowego i racjonalnego odżywiania się.	Realizacja podstawy programowych przedmiotów przyrodniczych i biologii, zajęcia z wychowawcą, uczestniczenie w akcjach szkolnych dotyczących zdrowego odżywiania, spotkania z pielęgniarką, pogadanki z dietetykiem.	Wychowawcy, pielęgniarka szkolna, nauczyciele
3.	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania symptomów zagrożeń zdrowia fizycznego i psychicznego. Profilaktyka zdrowotna.	Realizacja podstawy programowych przedmiotów przyrodniczych i biologii, zajęcia z wychowawcą, spotkania z pielęgniarką, z zaproszonym lekarzem, rozmowy z psychologiem, korzystanie z pomocy w poradniach specjalistycznych.	Wychowawcy, pielęgniarka szkolna, nauczyciele, psycholog, pedagog
4.	Kształtowanie umiejętności właściwej organizacji czasu pracy, nauki i relaksu. Zarządzanie czasem. Promowanie aktywnego i bezpiecznego sposobu spędzania wolnego czasu oraz higieny pracy umysłowej.	Zajęcia z wychowawcą, zajęcia edukacyjne, zajęcia z psychologiem – „Techniki uczenia się”. Bieżąca praca z nauczycielem instrumentu. Uczestnictwo w zajęciach sportowych. Pogadanki i warsztaty z zaproszonymi gośćmi (policja, straż miejska, itp.).	Wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog, zaproszeni goście

5.	Kształtowanie umiejętności radzenia sobie ze stresem i treścią.	Szkolenia i warsztaty radzenia sobie ze stresem i treścią, rozmowy z psychologiem, rozmowy z nauczycielami instrumentu, udział w koncertach, przesłuchaniach, itp. Spotkania z rodzicami – „Jak pomóc dziecku przezwyciężyć stres i treść”.	Wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog
6.	Kształtowanie umiejętności motywowania się do pracy. Zapobieganie prokrastynacji.	Bieżąca praca z nauczycielem instrumentu, zajęcia z wychowawcą, psychologiem, zajęcia edukacyjne, badania psychologiczne w PPP.	Wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog
7.	Kształtowanie wrażliwości na problemy środowiska naturalnego. Postawa proekologiczna.	Uczestnictwo w akcjach proekologicznych – zbiórka zużytych baterii, zbiórka makulatury itp. Zachęcanie uczniów do obchodzenia Dnia Ziemi. Realizacja podstawy programowych przedmiotów przyrodniczych i biologii.	Wychowawcy, nauczyciele, Samorząd Uczniowski

<i>OBSZAR: RELACJE – kształtowanie postaw społecznych</i>			
	<i>Cele i zadania szczegółowe</i>	<i>Sposoby i formy realizacji</i>	<i>Odpowiedzialni</i>
1.	Zapoznanie z podstawowymi prawami i obowiązkami wynikającymi z roli ucznia oraz członka społeczności szkolnej, rodziny i kraju.	Realizacja podstaw programowych przedmiotów historia, wos, etyka, wychowanie do życia w rodzinie, zajęcia z wychowawcą. Zapoznaczanie uczniów z przepisami regulującymi życie szkoły.	Dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele, Samorząd Uczniowski
2.	Promowanie samorządności uczniów i rozwijanie różnych jej form.	Akcje szkolne i debaty organizowane przez SU, godziny wychowawcze, spotkania samorządów klasowych, realizacja podstaw programowych przedmiotów historia i wos. Współpraca z Młodzieżową Radą Miasta. Koncerty, przedstawienia itp.	Dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele, Samorząd Uczniowski
3.	Kształtowanie umiejętności skutecznej komunikacji, sztuki wystąpień publicznych i prowadzenia dyskusji.	Zajęcia z wychowawcą, zajęcia przedmiotowe, dyskusje i debaty szkolne, wystąpienia muzyczne, konkursy recytatorskie, warsztaty psychologiczne i logopedyczne.	Wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog, logopeda Samorząd Uczniowski
4.	Kształtowanie umiejętności współpracy i działania w zespole.	Realizacja podstaw programowych przedmiotów ogólnokształcących i muzycznych, zajęcia z wychowawcą, uczestniczenie w akcjach szkolnych, koncertach, akademiach itp. Organizowanie imprez szkolnych przez uczniów.	Wychowawcy, nauczyciele, Samorząd Uczniowski

5.	Kształtowanie umiejętności tworzenia relacji opartych na wzajemnym szacunku, akceptacji i zrozumieniu. Budowanie relacji Mistrz – Uczeń.	Godziny z wychowawcą, zajęcia integracyjne, uczestnictwo w imprezach szkolnych, dyskotekach i wycieczkach. Udział w graniu zespołowym oraz indywidualnych lekcjach gry na instrumencie. Wyjazdy na koncerty, przesłuchania i konkursy.	Wychowawcy, nauczyciele
6.	Kształtowanie umiejętności asertywnego wyrażania swoich potrzeb.	Zajęcia z wychowawcą, warsztaty z psychologiem.	Wychowawcy, psycholog, pedagog
7.	Kształtowanie umiejętności empatii, zaspokajania potrzeby rozumienia siebie, drugiego człowieka, wrażliwości na problemy współczesnego świata. Wolontariat.	Zajęcia z wychowawcą, angażowanie się w wolontariat, uczestnictwo i organizacja akcji charytatywnych.	Wychowawcy, nauczyciele, Samorząd Uczniowski
8.	Kształtowanie dojrzałości emocjonalnej. Kształtowanie i rozwijanie umiejętności określania i wyrażania własnych uczuć.	Zajęcia z wychowawcą, zajęcia z psychologiem, badania psychologiczne, wyrażanie emocji i uczuć poprzez muzykę i grę na instrumencie.	Wychowawcy, nauczyciele instrumentalistów, psycholog, pedagog, pracownicy PPP
9.	Kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów z zastosowaniem mediacji i negocjacji.	Zajęcia z wychowawcą, spotkania interwencyjne, rozmowy z psychologiem, mediacje rówieśnicze, konsultacje i zebrania z rodzicami.	Dyrekcja, wychowawcy, psycholog, pedagog, Samorząd Uczniowski
10.	Kształtowanie umiejętności dostrzegania stereotypów i uprzedzeń. Rozwijanie postawy tolerancji.	Realizacja podstaw programowych przedmiotów ogólnokształcących, zajęcia z wychowawcą, uczestnictwo w wymianach międzynarodowych. Warsztaty z psychologiem, współpraca ze stowarzyszeniami na rzecz zapobiegania nietolerancji i ksenofobii.	Wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog, Samorząd Uczniowski

11.	Akcentowanie roli i wartości rodziny w życiu jednostki i społeczeństwa.	Zajęcia z wychowawcą, zajęcia przedmiotowe, udział w piknikach i integracyjnych spotkaniach rodzinnych, udział w Muzycznych Spotkaniach Rodzin. Realizacja podstawy programowej na zajęciach wychowanie do życia w rodzinie, etyka i katecheza.	Dyrekcja, nauczyciele, wychowawcy
12.	Tworzenie środowiska sprzyjającego integracji.	Realizacja podstaw programowych przedmiotów ogólnokształcących i muzycznych, zajęcia z wychowawcą, inicjatywy i akcje ogólnoszkolne i klasowe, udział w wyjazdach, wycieczkach, wyjściach i w wymianie międzynarodowej, zajęcia z psychologiem.	Dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog, Samorząd Uczniowski

<i>OBSZAR: BEZPIECZEŃSTWO – profilaktyka zachowań ryzykownych</i>			
	<i>Cele i zadania szczegółowe</i>	<i>Sposoby i formy realizacji</i>	<i>Odpowiedzialni</i>
1.	Tworzenie życzliwej i bezpiecznej atmosfery do nauki i pobytu dziecka w szkole. Bezpieczeństwo.	Udział w apelach szkolnych, zajęcia z wychowawcą, analiza regulaminów szkolnych, spotkania z pracownikami Komendy Miejskiej Policji. Zajęcia opiekuńcze: świetlica, klubik świetlicowy. Pogadanki i szkolenia dla rodziców.	Dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele, wychowawcy świetlicy, wszyscy pracownicy szkoły, policja
2.	Zapoznanie z podstawowymi zasadami zachowania w różnych sytuacjach szkolnych i życiowych.	Analiza regulaminów pracowni, wyjść i wycieczek oraz zasad BHP, apele szkolne, zajęcia z wychowawcą, warsztaty z psychologiem, pogadanki z rodzicami, szkolenia dla rodziców.	Dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele, psycholog, pedagog
3.	Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów związanych z agresją fizyczną, psychiczną i przemocą wśród uczniów.	Ankietowanie środowiska szkolnego, rozmowy z wychowawcą, nauczycielami i psychologiem. Interwencje z udziałem osób trzecich – rozwiązywanie sporów w obecności wychowawcy, psychologa, dyrekcji. Procedura Niebieskiej Karty. Spotkania z rodzicami. Kierowanie do poradni specjalistycznych.	Dyrekcja, wychowawcy, psycholog, pedagog, pracownicy PPP
4.	Kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów i reagowania w sytuacjach przemocowych. Promowanie nieagresywnego sposobu bycia i radzenia sobie z własnymi trudnymi emocjami.	Nauka nieagresywnego rozwiązywania konfliktów za pomocą techniki dramy – zajęcia z wychowawcą, warsztaty i spotkania z psychologiem, warsztaty z zaproszonymi psychologami i terapeutami. Kierowanie do poradni specjalistycznych.	Wychowawcy, psycholog, pedagog, zaproszeni specjaliści

5.	Dostarczenie wiedzy z zakresu prawa dotyczącego postępowania w sprawach nieletnich.	Spotkania i pogadanki z przedstawicielami policji i instytucji pomocowych, zajęcia z wychowawcą. Szkolenia dla nauczycieli i rodziców.	Dyrekcja, wychowawcy, psycholog, pedagog, policjanci i inni zaproszeni specjaliści
6.	Promowanie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu. Uświadomienie zagrożeń wynikających z używania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych.	Akcje informacyjne dot. bezpieczeństwa w sieci, ulotki, gazetki ściennie, plakaty. Zajęcia z wychowawcą, realizacja treści programowych na zajęciach komputerowych i zajęciach z informatyki. Zachęcanie uczniów do obchodzenia Dnia Bezpiecznego Internetu, szkolenia i warsztaty dla rodziców prowadzone przez edukatorów zewnętrznych.	Wychowawcy, psycholog, pedagog, nauczyciele zajęć komputerowych, edukatorzy zewnętrzni
7.	Kształtowanie umiejętności reagowania w sytuacjach cyberprzemocy.	Zajęcia z wychowawcą, warsztaty z psychologiem, warsztaty z zaproszonym specjalistą, akcje informacyjne. Szkolenia i warsztaty dla uczniów i rodziców.	Wychowawcy, psycholog, pedagog, nauczyciele zajęć komputerowych, zaproszeni specjaliści

8.	Dostarczanie wiedzy na temat uzależnień (tytoń, alkohol, środki psychoaktywne, media itp.) oraz ich mechanizmów i konsekwencji emocjonalnych, zdrowotnych, społecznych i prawnych.	Diagnozowanie problemów związanych z zagrożeniami uzależnieniem – ankiety, rozmowy, obserwacje. Przekazanie informacji o szkodliwości przyjmowanych używek – filmy, spektakle, warsztaty, spotkania z policjantami. Interwencje w sytuacji podejrzeń uzależnienia, konsultacje z rodzicami, pogadanki z zaproszonymi specjalistami. Akcje informacyjne nt. środków uzależniających, obchody np. Dnia bez papierosa – konkurs plastyczny, ulotki, gazetki ścienne, plakaty.	Wychowawcy, psycholog, pedagog, zaproszeni specjaliści, Samorząd Uczniowski
9.	Doskonalenie umiejętności rozpoznawania zagrożeń cywilizacyjnych (uzależnienia, sekty, subkultury, ryzykowne zachowania seksualne) oraz manipulacji polityczno-gospodarczych (rasizm, nietolerancja, terroryzm).	Zajęcia z wychowawcą, dyskusje i debaty, rozmowy z psychologiem, realizacja podstawy programowej na zajęciach z historii, wos, biologii, katechezy, etyki i wychowania do życia w rodzinie. Kierowanie do poradni specjalistycznych.	Wychowawcy, psycholog, pedagog, nauczyciele katechezy, zaproszeni specjaliści, instytucje wspomagające
10.	Zapobieganie zachowaniom autoagresywnym i autodestrukcyjnym.	Spotkania z terapeutą, spotkania i konsultacje z rodzicami, rozmowy z psychologiem, kierowanie do poradni specjalistycznych.	Wychowawcy, psycholog
11.	Profilaktyka zaburzeń odżywiania.	Spotkania z terapeutą, spotkania i konsultacje z rodzicami, rozmowy z psychologiem, kierowanie do poradni specjalistycznych. Realizacja podstawy programowej z zajęć przyrody i biologii, spotkania i pogadanki z pielęgniarką.	Wychowawcy, psycholog, pielęgniarka szkolna, zaproszeni specjaliści

12.	Dostarczanie wiedzy na temat osób i instytucji pomocowych.	Akcje informacyjne – ulotki, broszury, tablica ogłoszeń. Spotkania z psychologiem, zajęcia z wychowawcą, kontakt z rodzicami. Spotkania z przedstawicielami instytucji pomocowych.	Dyrekcja, wychowawcy, psycholog, pedagog, zaproszeni specjaliści
-----	--	--	--

Terminy realizacji zadań:

- a) wymienione cele i zadania będą realizowane na przestrzeni lat 2019/2020 – 2021/2022 w każdym roku szkolnym w zależności od potrzeb danej klasy;
- b) szczegółowy harmonogram działań zawiera się w programach wychowawczo-profilaktycznych klas na dany rok szkolny.

IX. SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNYCH

1. Realizowanie podstawowych założeń Programu wychowawczo-profilaktycznego na godzinach z wychowawcą poprzez różnorodne metody pracy aktywizujące uczniów oraz podczas bieżącej pracy z uczniem.
2. Stałe doskonalenie zawodowe nauczycieli, wprowadzanie nowych metod nauczania, udział uczniów w konkursach o różnym spektrum teoretycznym.
3. Szeroki dostęp do informacji dzięki różnorodnym mediom (literatura, CD, DVD, Internet, wydawnictwa muzyczne), wyjazdy na koncerty i spektakle operowe i teatralne.
4. Czynne uczestnictwo uczniów w różnego rodzaju koncertach, warsztatach, spektaklach teatralnych i kinowych, seminariach na terenie szkoły i poza nią; umuzykalnianie rodzin uczniów poprzez udział w koncertach.
5. Uczenie właściwego zachowania się na koncertach, spektaklach i innych uroczystościach:
 - a) stosowny strój,
 - b) umiejętność zachowania odpowiedniej postawy podczas grania hymnów państwowych czy wprowadzania pocztów sztandarowych,
 - c) umiejętne wyrażania uznania dla artystów zależnie od rodzaju koncertu.
6. Wdrażanie uczniów do słuchania muzyki klasycznej w celach relaksacyjnych, grania dla przyjemności własnej.
7. Kształtowanie postaw opiekuńczych wobec młodszych kolegów, uczestniczenie w koncertach i akcjach charytatywnych.

8. Wpajanie uczniom szacunku dla innych, konsekwentne egzekwowanie kulturalnego zachowania wobec wszystkich pracowników i uczniów szkoły.
9. Egzekwowanie poszanowania mienia szkolnego, zachowania ładu i porządku w pomieszczeniach szkolnych i w otoczeniu szkoły.
10. Pedagogizacja rodziców poprzez konsultacje i zebrania prowadzone przez dyrekcję, psychologa i nauczycieli pracujących w szkole.

Nauczyciele-wychowawcy w swojej pracy wychowawczo-profilaktycznej stosują następujące metody i formy:

- a) osobisty, dobry przykład nauczyciela;
- b) obserwacja ucznia w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych;
- c) praca ucznia w grupie;
- d) praca ucznia w zespole zadaniowym;
- e) praca ucznia techniką „siedzenie w kręgu”;
- f) praca ucznia techniką „psychodramy”;
- g) praca ucznia z kartami pracy;
- h) praca indywidualna;
- i) przygotowanie się i udział w konkursach, olimpiadach, przesłuchaniach i koncertach;
- j) organizowanie i udział w wycieczkach, wymianach międzynarodowych, imprezach i uroczystościach klasowych, szkolnych i międzyszkolnych;
- k) udział w dyskusjach na forum klasy i szkoły;
- l) praca w samorządzie klasowym i szkolnym;
- m) spotkania ze specjalistami;
- n) akcje i happeningi szkolne;
- o) prelekcje, pogadanki i debaty szkolne;
- p) interaktywne wykłady;
- q) warsztaty i treningi umiejętności;
- r) projekty edukacyjne.

W realizacji treści wychowawczo-profilaktycznych nauczyciele współpracują z następującymi instytucjami:

- a) Filharmonie, teatry muzyczne, domy kultury i inne ośrodki;
- b) Uczelnie wyższe;
- c) Ośrodki doskonalenia nauczycieli;
- d) Fundacje i stowarzyszenia na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży;
- e) Poradnie specjalistyczne;
- f) Lekarze, dietetycy, rehabilitanci i inni specjaliści;

- g) Komisariat Miejski Policji w Lublinie - Zespół ds. Nieletnich i Patologii, dzielnicowi, straż miejska, straż pożarna;
- h) Lubelskie Towarzystwo Zapobiegania Patologiom Społecznym "Kuźnia";
- i) Centrum Interwencji Kryzysowej;
- j) Sąd Rodzinny i Nieletnich w Lublinie, kuratorzy;
- k) Wojewódzka i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna;
- l) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie.

X. EFEKT DZIAŁAŃ WYCHOWAWCZYCH – SYLWETKA ABSOLWENTA

1. potrafiący czerpać ze swoich, zdolności i talentów, mający motywację do ciągłego kształcenia się i pracy nad sobą;
2. rozwijający swoje zainteresowania i możliwości. Konsekwentnie realizuje stawiane mu zadania. Potrafi myśleć twórczo, cechuje go dojrzałość intelektualna. Jest ciekawy świata, interesuje się tym co nowoczesne, ale jednocześnie odnosi się z szacunkiem do przeszłości i tradycji;
3. pracujący nad rozwojem siebie jako artysty i jako człowieka. Wykazuje się dużą wrażliwością artystyczną, aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym;
4. szanujący dziedzictwo kulturowe własnego i innych narodów;
5. przestrzegający zasad kultury i etyki, prawa autorskiego oraz innych aktów prawnych związanych z ochroną dóbr kultury;
6. doceniający wiedzę i mający potrzebę dalszego kształcenia się; potrafiący samodzielnie korzystać z różnych źródeł wiedzy. Doświadczenia nabyte w szkole i poza nią potrafi wykorzystywać w życiu;
7. związany ze szkołą dobrymi wspomnieniami, kreujący pozytywny wizerunek szkoły we własnym środowisku, dumny z bycia absolwentem tej placówki;
8. przygotowany do podjęcia dalszej edukacji muzycznej w wyższych uczelniach;
9. przygotowany do kontynuacji nauki, umiejący odnaleźć się na rynku pracy;
10. kreatywny, o interdyscyplinarnych zainteresowaniach;
11. potrafiący wykorzystać technologię informacyjną i komunikacyjną w realizacji zadań artystycznych do pogłębienia wiedzy i doskonalenia umiejętności;
12. przygotowany do pełnienia ważnych ról społecznych;
13. przygotowany do aktywnego i twórczego życia w otaczającej go rzeczywistości – śmiały w dążeniu do sukcesów i podejmowania ryzyka, przeświadczony, że sukces można osiągnąć tylko wtedy, gdy podejmie się próbę i walczy z przeciwnościami;

14. wierny ideałom i podstawowym wartościom ogólnoludzkim. Poszukujący prawdziwych wartości (wiedza, mądrość, prawda, sprawiedliwość, odwaga, piękno, miłość, godność, itp.), traktujący w/w wartości jako absolutne i uniwersalne;
15. człowiek o dużej wrażliwości, ale i umiejętności opanowywania emocji;
16. w pełni odpowiedzialny za swoje czyny, słowa, konsekwentny w działaniu, posiadający umiejętność samokontroli i modyfikowania swoich błędnych decyzji;
17. wrażliwy na piękno otaczającej go natury, dbający o środowisko naturalne;
18. będący czynnym uczestnikiem działań kulturalnych i świadomym odbiorcą wytworów kultury, również pozamuzycznej;
19. odczuwający potrzebę obcowania ze sztuką, doceniający wartości estetyczne;
20. podejmujący twórczą dyskusję na temat ekspresji artystycznej i krzewiący kulturę muzyczną wokół siebie;
21. posiadający potrzebę wypowiedzania się za pomocą muzyki;
22. posiadający ukształtowane zasady moralne i świadomy zagrożeń, jakie człowiek napotyka w swoim życiu. Potrafiący obronić się przed zagrożeniami płynącymi z otoczenia społecznego; trafnie oceniający zjawiska i procesy społeczne;
23. dbający o swe zdrowie fizyczne i psychiczne; wolny od nałogów.
24. odpowiedzialny i prawdomówny, umie przyznać się do błędów i przeprosić za nie;
25. cechujący się wysoką kulturą osobistą, połączoną z wrażliwością na krzywdę innych. Jest życzliwy i uczynny, nie odmawia pomocy potrzebującym jego wsparcia. W trudnych sytuacjach wykazuje odwagę cywilną;
26. znający języki obce i inne kultury, doceniający rolę komunikacji w relacjach międzyludzkich;
27. otwarty na innych i tolerancyjny. Docenia wartość różnorodności ludzkich zainteresowań. Szanuje tych, którzy mają odmienne poglądy, pochodzenie narodowe i kulturowe, możliwości intelektualne czy fizyczne;
28. potrafiący działać w grupie i przyjmować współodpowiedzialność za efekt jej pracy;
29. umiejący asertywnie wyrażać własne zdanie i bronić swoich poglądów;
30. dążący do poznania prawdy o świecie, ludziach i o sobie;
31. ceniący sobie przynależność do wspólnoty narodowej; zakorzeniony w środowisku lokalnym;
32. potrafiący korzystać ze swoich praw, szanując jednocześnie prawa innych;

XI. EWALUACJA

Wszystkie działania wychowawcze i profilaktyczne poddawane są systematycznej obserwacji i ocenie. Dokonują tego dyrekcja, zespół wychowawczy, nauczyciele, psycholog i pedagog szkolny, po zapoznaniu się z wnioskami i sugestiami uczniów i rodziców.

Zasady ewaluacji

W ustaleniu czy program wychowawczo-profilaktyczny przynosi oczekiwane efekty niezbędna jest ewaluacja, dlatego będziemy kontrolować:

Co się wydarzyło w czasie realizacji programu i dlaczego? (ewaluacja procesu)

Czy osiągnięte zostały cele i czy wykonano zaplanowane zadania? (ewaluacja wyników).

Elementem ewaluacji jest stałe monitorowanie przebiegu realizacji zadań. Sprawdzeniem skuteczności działań będzie końcowa ewaluacja wyników, którą należy przeprowadzić pod koniec pracy z programem. Wyniki będą ważnymi wskazówkami do pracy w kolejnych latach.

Ewaluacja procesu

Będzie systematycznym monitorowaniem przebiegu realizacji zaplanowanych działań w celu uzyskania odpowiedzi na pytania:

1. Czy dążymy do osiągnięcia celów?
2. Czy zadania są realizowane? (Jeżeli nie, to dlaczego?).
3. Jakie trudności mieli realizatorzy w związku z wykonywaniem zadań?
4. Co sądzą uczniowie i ich rodzice na temat realizowanych zadań?
5. Czy zaplanowane zadania zostały zakończone? (Jeżeli nie, to dlaczego?).
6. Jakich użyto środków i czy były wystarczające?
7. Czy w trakcie pracy nad programem wprowadzono zmiany? (Jeżeli tak, to jakie i dlaczego?).

Ewaluacja wyników

Będzie dotyczyła zadań i celów programu. Zostanie dokonana po szóstym roku nauki. Podstawą do jej przeprowadzenia będą:

1. obserwacje uczniów w różnych sytuacjach, np. podczas ustnych odpowiedzi, sprawdzianów, publicznych występów, pracy w grupie, kontaktów z kolegami, uroczystości szkolnych i środowiskowych;
2. analiza dziennika lekcyjnego pod kątem frekwencji, uwag dotyczących zachowania się uczniów na lekcjach, ich stosunku do nauki, kolegów i nauczycieli oraz wyników nauczania;
3. wywiady z pielęgniarką, wychowawcami, psychologiem, pedagogiem i logopedą odnośnie liczby i rodzaju występujących problemów;
4. ankiety przeprowadzane wśród uczniów, nauczycieli i rodziców;
5. rozmowy z uczniami, nauczycielami, innymi pracownikami szkoły oraz rodzicami;
6. opinie z poradni psychologiczno-pedagogicznej (liczba i rodzaj problemów);
7. ocena postępów w zachowaniu i nauce;
8. ocena sytuacji wychowawczej w szkole (ankieta, obserwacja, wywiad);
9. monitorowanie samopoczucia uczniów poprzez kontakty indywidualne uczniów i nauczycieli z psychologiem;
10. obserwacja aktywności uczniów (inicjowanie i uczestniczenie w działaniach artystycznych i innych wydarzeniach w szkole i poza nią). Udział w koncertach, przeglądach, konkursach itp.;
11. zbieranie opinii rodziców na temat skuteczności metod wychowawczych szkoły (ankiety);
12. analiza stopnia zintegrowania klasy (metody socjometryczne, testy).

Program Wychowawczo-Profilaktyczny OSM I i II stopnia w Lublinie został uchwalony przez Radę Rodziców w porozumieniu z Radą Pedagogiczną w dniu 25.09.2019 r.

Lublin wrzesień 2019r.

ZALECANA LITERATURA

1. „Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, a w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką”, w: Krajowy Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości Wśród Dzieci i Młodzieży.
2. Anioł B., Barwinek G., Czapryńska B., Wojcieszewska J.: Szkolny program profilaktyki – „Żyj zdrowo i szczęśliwie”.
3. Braun-Gałkowska M., W tę samą stronę. Książka dla nauczycieli o wychowaniu i lekcjach wychowawczych, Warszawa 1994.
4. Christiane F.: My, dzieci z dworca ZOO.
5. Dimoff T., Carper S.: Jak rozpoznać, czy dziecko sięga po narkotyki?
6. Drugi Elementarz, czyli Program Siedmiu Kroków. Program profilaktyki dla młodzieży, nauczycieli i rodziców. Wydanie II. PARPA.
7. Dudziak U., Wychowanie w klasie szkolnej, Warszawa 2002.
8. Faber A., Mazalish E., Jak mówić do nastolatków, żeby nas słuchały, jak słuchać, żeby z nami rozmawiały, Poznań 2005.
9. Faber A., Mazalish E., Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały, jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły, Poznań 1992.
10. Fechner-Sędzicka I., Lachowska-Żerska E.: Nauczyciele – rodzicom. Spotkania z rodzicami prowadzone metodą warsztatową w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.
11. Fechner-Sędzicka I., Lachowska-Żerska E.: Nauczyciele – rodzicom. Spotkania z rodzicami prowadzone metodą warsztatową w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.
12. Gajewska G., Szczęśna A., Doliński A.: Warsztat pracy pedagoga cz 1, 2, 3, 4, 5.
13. Gajewska G., Szczęśna A., Doliński A.: Warsztat pracy pedagoga cz 1, 2, 3, 4, 5.
14. Gaś Z., Szkolny program profilaktyki: istota, konstruowanie, ewaluacja. Poradnik metodyczny, MENiS, Warszawa 2003.
15. Gordon T., Wychowanie bez porażek w szkole, Warszawa 2007.
16. Gordon T., Wychowanie bez porażek, Warszawa 2005.
17. Hurlock H., Rozwój dziecka, Warszawa 1985.
18. Jacewski A., Żmijewski J.: Książka dla chłopców. O dorastaniu i dojrzewaniu.
19. Jak żyć z ludźmi? Program profilaktyczny dla dzieci i młodzieży. Ćwiczenia grupowe. Tłumaczenie Milena Bida.
20. Kaczanowski F.: Prawda o alkoholu.
21. Knez R., Słonina W.: Saper, czyli jak rozminować agresję? Program profilaktyczno-wychowawczy.

22. Kobylecka W., Jaczewski A.: O dziewczętach dla dziewcząt.
23. Kołodziejczyk A., Czemierowska E., Kołodziejczyk T.: Spójrz inaczej, Spójrz inaczej na agresję – programy zajęć wychowawczo-profilaktycznych.
24. Kosinska E.: Mądrze i skutecznie. Konstruowanie szkolnego programu profilaktyki.
25. Łukjaniuk J.: W stronę samopoznania.
26. Łukjaniuk J.: W stronę samopoznania.
27. Mellibruda J.: Tajemnice ETOH.PARPA.
28. Onichimowska A.: Hera, moja miłość.
29. Pacewicz A.: Jak pomóc dziecku nie pić? PARPA.
30. Paziowie B. i G.: Szkoła, która ochrania. Szkolny program profilaktyki.
31. Rosiek B. Kokaina.: Pamiętnik narkomanki.
32. Sigm M., Węgrzyn-Jonek E., Budowanie programu wychowawczego szkoły, Kraków 2000.
33. Simm M., Węgrzyn – Jonek E.: Budowanie szkolnego programu profilaktyki.
34. Siwak J., Woźniak M.: Szkolny program profilaktyki.
35. Szuty J., Gdy nauczyciel jest wychowawcą, Warszawa-Łódź 2002.
36. Vopel Klaus W.: Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży. Część 1, 2, 3, 4. Wydawnictwo „Jedność”.
37. Vopel Klaus W.: Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży. Część 1, 2, 3, 4. Wydawnictwo „Jedność”.
38. Wojcieszak K.: Wygrać życie. Szkolny program profilaktyki.
39. Woronowicz Bohdan T.: Alkoholizm jako choroba. PARPA.
40. Wychowanie w szkole, Biblioteczka reformy MEN, Warszawa 1999.
41. Zajączkowski K.: Dziękuję ... nie piję, nie palę, nie biorę.
42. Zajączkowski K.: Lekcje wychowawcze w gimnazjum.
43. Zajączkowski K.: Lekcje wychowawcze w gimnazjum.
44. Zajączkowski K.: Nikotyna, alkohol, narkotyki. Profilaktyka uzależnień.
45. Zajączkowski K.: Program profilaktyczno-wychowawczy dla uczniów klas I – III szkoły podstawowej.
46. Zajączkowski K.: Program wychowawczo-profilaktyczny dla kl. 1-3.